

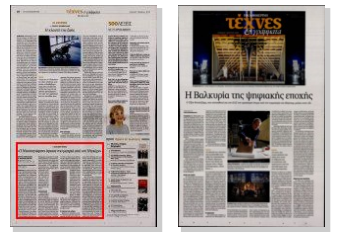
1. Ο ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ ΕΦΤΑΣΕ ΠΙΟ ΜΑΚΡΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΤΕΚΑΡΤ

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡ_ΤΕΧΝΕΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 03/03/2024 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 03/03/2024

Σελίδα: 10

Innews ΑΕ - Αποδελτίωση Τύπου - <http://www.innews.gr>

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ**

«Ο Ντοστογιέφσκι έφτασε πιο μακριά από τον Ντεκάρτ»

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗΣ

Εργα. Κατάλοπα 1932-1944

επιμ. Εμμανουέλα Κάντζια

εκδ. ΜΙΕΤ, τόμοι 2, σελ. 679, 300

Δοκίμια και ποίηση μεταφρασμένα

εκδ. ΜΙΕΤ, σελ. 551

Πεθαίνοντας στα τριάντα δύο του χρόνια, ο μεσοπολεμικός Δημήτριος Καπετανάκης (1912-1944) αναμετρήθηκε στη δωδεκαετή περίοδο της παραγωγικής του δράσης με τις κορυφές των λογοτεχνικών γραμμάτων και εξήλθε νικητής. Ογδόντα χρόνια από τον θάνατό του απολαμβάνουμε τη διεισδυτική ευρυμάθειά του, κυρίως όμως το πάθος με το οποίο προσεγγίζει καταστατικά έργα της ευρωπαϊκής γραμματείας, ανταλλάσσοντας ισότιμα ιδέες με Έλληνες και Ευρωπαίους διανοούμενους – με τον κύκλο του φιλολογικού «Ασκραίου» στην Αθήνα, με τον κύκλο του Καρλ Γιάσπερς στη Χαϊδελβέργη και με τον κύκλο του Bloomsbury στη Βρετανία. Ήμαστε ευγνώμονες στη φιλολογική επιμελήτρια Εμμανουέλα Κάντζια για την πεντάτομη ανάλυση ενός έργου, που οι παλαιότερες γενιές το γνώριζαν «κομματιασμένο» και ασφαλώς στο Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπέζης, που συνεχίζει το επιτυχημένο εκδοτικό του

πρόγραμμα, εγχείρημα που ανεξίτηλα σφράγισε τον μεταπολιτευτικό πνευματικό πολιτισμό μας. Οι δύο πρώτοι τόμοι (2020) περιείχαν τα δημοσιευμένα έργα του Καπετανάκη. Οι δύο σημερινοί, τα κατάλοιπα του – διαλέξεις, μαθήματα και ανακοινώσεις. Και ο τελευταίος τα ξενόγλωσσα αγγλικά, γερμανικά και γαλλικά κείμενά του – δοκίμια και ποίηση – σε μεταφράσεις Φρ. Αμπατζοπούλου, Λ. Τσιριμώκου, Γ. Καλλιφατιδίου, Μ. Τζιαντζή και Ευ. Stead.

Αναγνώσεις

Ποιες είναι οι κυρίαρχες οριζώσεις στις λογοτεχνικές αναγνώσεις που έκανε ο Καπετανάκης; Πρώτη, σύμφωνα με την Εμ. Κάντζια, η αντίληψή του για τη λογοτεχνία ως προνομιακό πεδίο φιλοσοφίας. Στο «Μια εποχή στην κόλαση» του Ρεμπώ, στην «Τζέιν Εϊρ» της Σαρλότ Μπροντέ, στον Ντοστογιέφσκι ή στον Ζιλιέν Γκριν τίθενται, υποστηρίζει ο μελετητής, τα σημαντικότερα προβλήματα της ύπαρξης – ο θάνατος, ο έρωτας, η απουσία,

το κενό, ο πόνος και η απόγνωση. Και τίθενται επιπλέον με τον τρόπο της μεταφυσικής φιλοσοφίας, ως απασχόληση δηλαδή με ερωτήματα που δεν επιδέχονται απαντήσεις. Ο Ντοστογιέφσκι μάλιστα, συνεχίζει ο Καπετανάκης, φτάνει πολύ πιο μακριά από φιλοσόφους όπως ο Ντεκάρτ, ο οποίος διέκοψε την αναζήτηση στα μισά του δρόμου προκειμένου να μην κατηγορήσει τον Θεό για την κακομεταχείριση του ανθρώπου πάνω στη Γη. Ο Ντοστογιέφσκι δεν δίστασε, αντιθέτως, να δικάσει τον Θεό, χωρίς βέβαια να εκδώσει ετυμηγορία,

καθώς όλα στον κόσμο του είναι ρευστά. Στην «Αναζήτηση του χαμένου χρόνου» ο Προυστ δεν κάνει άλλωστε τίποτα διαφορετικό από ό,τι ορίζει η φιλοσοφία – αναζητώντας μια πραγματική, αξιολύπητη ζωή.

Ο αγώνας του λόγου
Εφόσον τον μελετητή εμπνέουν λογοτεχνικά έργα της μεταφυσικής, λογικό είναι να δίνει έμφαση στον οδυνηρό αγώνα του λόγου, που σε αδιάκοπη εγρήγορη αποπειράται να νοηματοδοτήσει το ανεξίτηλα σύμπαν, γνωρίζοντας εξ αρχής πως θα αποτύχει. Κάτι που εντοπίζει, όχι μόνον στους ρομαντικούς του 19ου αιώνα, αλλά και στην προγενέστερη αγγλική ποίηση, όταν οι βεβαιότητες του ευδαιμόμονος 18ου αιώνα έχουν αρχίσει να υποχωρούν.

Ο αγώνας του λόγου

Δεν είναι μόνο η πολύγλωσση, λόγια και καλλιτεχνική ευρυμάθεια του Καπετανάκη που εντυπωσιάζει. Είναι και η οξυδερκής αυτοπεποίθηση με την οποία εκφέρει τις κριτικές αποτιμήσεις του πάνω στους κλασικούς: το μυθιστόρημα της Σαρλότ Μπροντέ θα ήταν δακρύβρεκτο έργο για γκουβερνάντες αν δεν σφραγιζόταν απ' τον βαθύ πόνο της αφηγήτριας. Το τελευταίο βιβλίο της Τζέιν Οστεν (το έργο της οποίας αναλύεται κατ' αντιδιαστολή προς τους μεταφυσικούς) περιέχει σκιές μελαγχολίας που διαφοροποιούν την «Πειθώ» από τα υπόλοιπα μυθιστορήματά της. Αν και ποτέ δεν επέστρεψε στη Γερμανία του Χίτλερ, ο Στέφαν Γκέοργκε έγραψε φασιστική ποίηση στρώνοντας, κι αυτός, τον δρόμο στους ναζί. Τι κρίμα που η φωνή του Δημητρίου Καπετανάκη σίγησε τόσο νωρίς!

